

GORE BOTANIKA ALFONZA PAULINA

NADA PRAPROTIK

»Slovenskega planinstva še dolgo zatem ni bilo, ko so hodili in plezali po naših gorah vneti prirodoslovci, predvsem botaniki.«

Tominec (1955)

Botanik Alfonz Paulin (1853-1942)

Obletnice nam obračajo pogled nazaj v zgodovino. Prav zato je 100-letnica organiziranega slovenskega planinstva priložnost, da se spet znova spomnimo na naravoslovce, ki so bili med prvimi, ki so začeli odkrivati gorski svet. Tja so zahajali veliko prej, preden je planinstvo postalo moda in potreba odtujenega človeka. Med znanstveniki - naravoslovci je bilo veliko botanikov, ki jih je v tedaj še skrivnostni, neznani svet pritegnila večna želja po iskanju in spoznavanju. Lahko bi rekli, da je zgodovina botaničnih raziskovanj v naših gorah vsaj v zgodnji dobi tudi zgodovina slovenskega planinstva, ki pa tedaj še ni bilo organizirano v društvih. Hkrati to ni samo del zgodovine botanične znanosti, ampak del naše kulturne zgodovine, ki pa je ne cenimo dovolj in se nam ne zdi pomembna.

Ko me je urednik Planinskega vestnika prosil, naj za to obletnico napišem nekaj o rastlinstvu, s katerim se ukvarjam, sem sprva nameravala pisati o botanikih, ki so več stoletij raziskovali našo floro. Zgodovina teh raziskovanj pa je tako pestra in bogata, da bi bil splošen pregled skozi stoletja preveč suhoparen, imena bi se izmenjavala s podatki in številkami. V skoraj sto letih izhajanja naše revije je bera člankov o posameznih botanikih - planincih in o rastlinstvu kar velika, mnogi naravoslovci pa so kot

avtorji pisali vanj. Ko listamo stare letnike Vestnika, ugotavljamo, da se je v skoraj sto letih nabralo bogato gradivo. Marsikaj je že napisano, mnogo zanimivosti pa je prezrtih in neobdelanih.

Ko sem razmišljala o temi, ki bi bila lahko zanimiva tudi za širši planinski krog, sem se odločila za botanika **Alfonza Paulina** (1853-1942), ki je v prvih desetletjih delovanja Slovenskega planinskega društva raziskoval tudi gorsko rastlinstvo, čeprav o njem ne moremo zapisati, da je bil društveni delavec. V svojem obdobju pa je obvladoval tedanjo botanično sceno in je bil viden mejnik v razvoju botanične znanosti. Ob tem se hkrati lahko spomnimo, da je lani minilo 50 let od njegove smrti. Prav zaradi obeh obletnic sem se torej odločila, da podrobneje predstavim življenje in delo tega botanika, ki je bilo v veliki meri povezano z gorami.

VSESTRANSKI PROFESOR BIOLOGIJE

Alfonz Paulin je bil rojen 14. septembra 1853 oskrbniku Turnske graščine v Leskovcu pri Krškem. Osnovno šolo in nižjo gimnazijo je obiskoval v Ljubljani, višjo gimnazijo pa v Novem mestu, kjer je leta 1873 maturiral. V Gradcu je študiral prirodopis, matematiko in fiziko. Leta 1878 je napravil izpit za profesorja. Ob okupaciji Bosne in Hercegovine je bil vpoklican v vojaško službo. V Bosanskem Petrovcu si je nakopal pljučno in želodčno bolezen. V letu 1880 je začel poučevati na ljubljanski realki, leto kasneje pa na ljubljanski klasični gimnaziji. Poučeval je do upokojitve leta 1910. Leta 1886 je postal vodja ljubljanskega botaničnega vrta, ki ga je vodil do leta 1931. Ob ustanovitvi ljubljanske Univerze so mu ponudili mesto rednega profesorja botanike, ki pa ga je zaradi neurejenih razmer odklonil. Nekaj let je honorarno predaval botaniko, vendar se je temu poslu kmalu odpovedal. Umrli je 1. decembra 1942 v Ljubljani.

Za svoje delo je bil večkrat odlikovan. Bil je dopisni član Akademije znanosti in umetnosti ter častni član Muzejskega in Prirodoslovnega društva Slovenije.

22. junija 1963 so mu postavili spomenik v botaničnem vrtu v Ljubljani, 24. septembra 1992 pa v parku ob Turnski graščini v Leskovcu pri Krškem. Ob obletnici njegove smrti sta v septembru Društvo biologov Slovenije in Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani pod pokroviteljstvom SAZU, Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU in občine Krško organizirala v Krškem mednarodni sim-

pozij Flora in vegetacija Slovenije, Prirodoslovni muzej Slovenije pa je v decembru pripravil spominsko razstavo.

Alfonz Paulin je bil trideset let profesor na klasični gimnaziji v Ljubljani. Kot učitelj je bil strog, hkrati pa je znal učencem približati snov, o kateri je govoril.

Čeprav leta 1919 ni sprejel ponudbe, da bi na tedanji mladi slovenski Univerzi predaval botaniko, je svoj najljubši predmet honorarno učil štiri semetre v letih 1923-1925. Predaval je pred nabito polno dvorano. Razmere pa niso bile ugodne za strokovnjaka in pedagoga njegovega formata, zato se je predavanjem odpovedal.

Leta 1898 je izšel njegov Prirodopis rastlinstva, ki ga je namenil učencem nižjih razredov srednjih šol. To je bil prvi izvirni botanični učbenik v slovenskem jeziku. Pomembno je, da je uredil botanično terminologijo, ki je bila osnova tudi naslednjim piscem botaničnih učbenikov. Če primerjamo učbenike biologije, ki nastajajo na pragu tretjega tisočletja, s Paulinovim Prirodopisom rastlinstva, z grenkobo ugotavljamo, da niti po vsebinski, niti po pedagoški, še manj pa po slikovni plati še zdaleč ne dosegaajo skoraj sto let starega učbenika.

ŠEF VRTA DOMOVINSKE FLORE

Alfonz Paulin je postal vodja ljubljanskega botaničnega vrta leta 1886. Tedaj so ga imenovali Vrt domovinske flore. Vodil ga je do leta 1931. Botanični del vrta je bil pred njegovim prihodom precej zanemarjen. Že v nekaj letih pa je ta naša prva naravoslovna ustanova spet dosegla evropsko raven in jo pod njegovim vodstvom tudi obdržala. Ob stoletnici je bilo v njem posajenih 6412 vrst in oblik rastlin, semena pa so zamenjevali s 96 vrstami. Večina rastlin je bila v nasadih, urejenih po rastlinskem sistemu, manj pa jih je bilo v ekoloških in ekološko-geografskih skupinah. V teh skupinah so bila posebej pripravljena tla za visokogorske rastline, ki so bile razvrščene po geografskem izvoru.

Paulin si je s svojim znanstvenim delom na področju floristike, rastlinske sistematike in fitogeografije zagotovil trajno in vidno mesto v zgodovini slovenske botanike. Svoje delo je gradil na recenziji in kritični presoji vsega dotodanjega botaničnega znanja, za katero se je izkazalo, da je nepopolno in polno vrzeli. Dopolnjeval ga je s terenskimi raziskavami. Prehodil je Kranjsko po dolgem in počez in rezultate objavljal v strokovnem tisku od leta 1895 do 1917. Zbral je mnogo gradiva za kritično Floro Kranjske, ki pa je, žal, ni napisal.

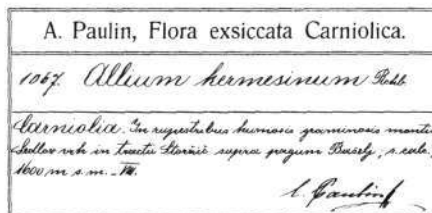
V njegovih strokovnih člankih najdemo mnogo podatkov o rastlinstvu v gorah. Skupaj z botanikom **A. Hayekom** sta leta 1907 izdala seznam rastlinstva Savinjskih Alp.

Njegova publicistična dejavnost se je končala leta 1917 sredi članka o dveh novih taksonih s pobočij Pršivca in Komarče nad Bohinjem. Iz polimorfnega sorodstva perunik, ki so razširjene v Južnih Alpah in severovzhodnih Dinariidih, je opisal bohinjsko peruniko (*Iris cingialti f. vochinensis*). Na melišču pod Komarčo je našel vrsto glavinca, ki ga je opisal pod imenom *Centaurea alpigena*. Vrednotenje tako imenovanega Paulionovega glavinca kot samostojne vrste pa je gotovo previsoko, saj gre le za primerke dvobarvnega glavinca (*Centaurea dichroantha*), ki so višji in bujnejši kot tipična vrsta, ki pri nas raste v zgornjem Posočju.

Po prvi svetovni vojni iz nepojasnjenih vzrokov ni objavil ničesar več.

TRIJE TIPI PLANINCEV

Največje Paulinovo delo je herbarijska zbirka *Flora exsiccata carniolica* (Posušena kranjska flora), ki je temeljni kamen novejšje slovenske floristike, čeprav je izhajala v dolgem obdobju 36 let (1901-1936) in ni dokončana. Izšlo je 20 centurij, v vsaki centuriji je bilo 100 herbarijskih

Herbarijski listek ali sheda iz Paulinove zbirke *Flora exsiccata carniolica*

pol. 10 centurij je izšlo pred prvo svetovno vojno v več izvodih, ki jih je Paulin pošiljal sorodnim ustanovam po Evropi. Po vojni je izšlo še 10 centurij. Zaradi denarnih težav pa ni mogel pripraviti toliko izvodov kot prej. Pripravljal je še štiri centurije, vendar je delo ostalo, žal, nedokončano.

V zbirko *Flora exsiccata carniolica* je avtor vključil mnogo rastlin, ki rastejo v naših Alpah.

Ko je Paulin začel razmišljati o herbarijski zbirki, ki bo predstavila kranjsko rastlinstvo, je sodeloval s tedaj mladim Slovenskim planinskim društvom. V Planinskem vestniku je bilo že leta 1896 (str. 201) objavljeno kratko sporočilo z naslovom *Alpinistika* v rabo prirodoslovju, kjer lahko preberemo:

»Odbor SPD že več časa ukrepa, da bi društvo pospeševalo tudi spoznavanje in raziskovanje domače gorske flore. Gosp. prof. Pavlin, priznan veščak - rastlinoslovec, je odboru obljubil, da ga bode podpiral v njega nameri.« Paulin bo napisal »nekak navod za nabiranje rastlin« in »odbor se nadeja, da bodo č. člani drage volje podpirali to njegovo namero, nabi-

Uben botanische Sammlungen
in Wien.
Von Prof. Dr. Alfons Paulin.

Die Vegetation Karains gehört zu pfannengroßen
physischen Vegetation zu einer der interessantesten in
Europa. Obwohl die geographische Beschaffenheit des Landes
in seiner ganzen geographischen, vorwiegend kalkigen
Stärke auf die Zusammensetzung und Abgrenzung von
seiner Flora von großer Wichtigkeit, bestimmt die geographische
Lage des Landes, sowie die mannigfaltigen, besonders
Beschaffenheit des Terrains ein Verhältnisse der Wärme,
Abkühlung und Abkühlungsenergie, die eine besondere
Mannigfaltigkeit und Beschaffenheit der Pflanzenwelt
bedingen.

Überall ist es die Vegetation in ihrer gegenseitigen
Zusammensetzung, so finden wir, daß den geographischen
Teil der Beschreibung des Landes ein Fleck der unvollständigen
vegetarischen Flurgeschichte, nämlich die alpine Flora
(im Sinne DeCandolle) einnimmt, die in einem unbeschriebenen
Umfeldungen abgrenzen. Die mit Hochalpenflora
ganz Österreich mit der nördlichen Grenze und der
Lithuania in fast gleichem Maße besetzt hat, die
sind in der geologischen Natur des Landes vielfach überein,
sind vielfach in derselben schon im Österreichischen Alpengebiet
genannt aber vorwiegend die Karain Flora. Dadurch ist die
Lithuania wiederum in der Karain Flora, ebenso wie auf der
eine, die sonst dem südlichen Alpenflora fallen mit
dieser Art und Verhältnisse, welche abgesehen von der
mitte im gegenwärtigen Zustande der Alpen

Prva stran Paulinovega rokopisa o Naravnih spomenikih
na Kranjskem

rali po svojih turah po danem navodu rastline
ter jih njemu pošiljali v znanstveno porabo.

Leta 1897 je bil res objavljen njegov članek z
naslovom Turistika in znanost. V uvodnem delu
je spregovoril o večnem vprašanju, zakaj sploh
hodimo v hribe, o »nagibih, ki ženejo ljudi v
gore«. Planince - turiste je razdelil v tri skupine.
Prva skupina hodi v hribe iz »športnih nagibov«, ki jih Paulin ni preveč cenil, saj je duhovito
zapisal:

»Čine izvrševati, katere poludorasel gams ali
maček izvršuje veliko spretnije in elegantneje,
ni resno početje in tudi nikakor ne zasluži lo-
vorovega venca - k večjemu par novih
krampežev na leto.«

V drugo skupino spadajo »lepočutni turisti«, ka-
terih nagib je plemenitejši, saj jih je v gore
pripeljalo »čisto veselje nad lepoto in veličast-
nostjo proste prirode«.

Tretjo skupino pa je pripeljal »vednostni nagon,
da znanstveno raziskuje kraje, po katerih po-
tujejo, ter v raznih strokah služijo znanosti«. Posebej
še poudari, da je »rastlinstvo najzanimivejša stvar,
katere v prirodi srečavamo«.

Sledi zelo kratek povzetek zgodovine in raz-
iskovanja našega rastlinstva. Pomen znan-

stvenih flor posameznih območij sega daleč
čez meje. Lahko pa jo znanstvenik napiše le
tedaj, če ima na razpolago dovolj gradiva, ki pa
na Kranjskem še manjka. Člani SPD bi mnogo
pomagali, če bi bili pripravljeni sodelovati pri
zbiranju podatkov o razširjenosti posameznih
vrst.

Paulin svojim bodočim sodelavcem na koncu
članka še svetuje, kako naj nabirajo in sušijo
rastline, da »bodo podajale znanstveno porab-
no gradivo«. On bo rastline z veseljem določal
in tudi »dajal podatke o njih«.

ZNANSTVENIKI - SODELAVCI PV

In kakšen je bil uspeh tega prijaznega povabila
med tedanjimi turisti?

V. Petkovšek je leta 1943 ob smrti A. Paulina v
Planinskem vestniku zapisal: »Uspeh članka je
bil, da se je pri avtorju oglašil neki gospod, ki je
bil pripravljen pomagati pri težkem delu.«

Kljub začetnim težavam je Paulinu le uspelo
pridobiti nekaj sodelavcev, ki so mu pomagali
pri njegovem življenjskem delu.

Herbarijski listki so bili za prvih 10 centurij ti-
skani in so izšli v petih posebnih zvezkih, kate-
rih avtor je bil A. Paulin.

Najizčrpnjša poročila so izšla za prvih 600 pol,
kjer najdemo poleg točnih podatkov o nahajali-
šču, kjer je bila rastlina nabrana, tudi njeno si-
nonimiko, zlasti dragoceni pa so podatki o njeni
razširjenosti na Kranjskem, ki so bili delno plod
njegovih terenskih raziskav, delno pa jih povze-
ma od svojih predhodnikov.

Pri naslednjih štirih centurijah so shede ti-
skane, vendar so na njih le običajni podatki o
nahajališču rastlin.

Za 11. do 18. centurijo je latinsko besedilo
etiket objavil v slovenščini Paulinov sodelavec
dr. Fran Dolšak v dveh delih. V prvem delu gre
le za prevod besedila, v drugem delu pa je
Dolšak dodal še različne floristične, siste-
matske ali ekološke pripombe.

Šele v letu 1966 je **T. Wraber** objavil seznam
zadnjih dveh centurij. Latinsko besedilo listkov
je prevedel v slovenščino, dodal pa je tudi flo-
ristične ali sistematske pripombe.

Veliko rastlin za svojo herbarijsko zbirko je
Paulin nabral v gorah. Najpogostejše se med
nahajališči pojavljajo Črna prst, Stol, Belščica,
Golica, Begunjsčica, Velo polje, Mangrt... Nje-
gov sodelavec in prijatelj F. Dolšak je leta 1938
v Proteusu napisal, da se Paulin svojih
ekskurzij, na katere je rad vabil tudi bivše
učence, pa tudi druge, ki so se zanimali za
botaniko, z veseljem spominja in da so bili to
najlepsi dnevi njegovega življenja. Dolšak je na
rob težavam, s katerimi se je srečeval Paulin
pri delu za herbarij, zapisal - žal - še vedno ak-
tualno misel: »Ako smo gospodarji na svoji
zemlji, tedaj imamo tudi dolžnost, da jo spozna-
mo.«

Slovensko planinsko društvo je že od svojih prvih začetkov vabilo znanstvenike k sodelovanju in k raziskovanju narave v gorskem svetu. Ob 40-letnici ustanovitve društva je naravoslovec in planinski delavec **Ferdinand Seidl** (1856-1942) za Planinski vestnik (1932) napisal članek Prirodoslovci in SPD. Poudaril je, da so nove poti, zavetišča in kočje olajšale delo tudi naravoslovcem »in prihajali so predstavniki skoraj vseh panog prosvetljajoče znanosti o prirodi«. Med botaniki našteva **F. Dolšaka, F. Jesenka, J. Josina, F. Kocbeka, A. Paulina, I. Pevaleka, F. Seidla, G. Tomažiča** in **E. Pajniča**, med tujimi pa **G. Becka** in **A. Hayeka**.

Ob Ferdinandu Seidlu omenimo še, da smo se v lanskem letu spomnili tudi 50-letnice njegove smrti. Umrli je na isti dan kot njegov znanec A. Paulin. Obseg njegovega delovanja je bil širši, ukvarjal se je z geologijo, meteorologijo, seizmologijo, tudi z botaniko, sodeloval je pri nastajanju Spomenice iz leta 1920, bil je dejaven planinski delavec na Dolenjskem. Posebej pa velja omeniti njegovo knjižico Rastlinstvo naših Alp, ki je izšla leta 1918.

PRIZADEVEN VARSTVENIK OKOLJA

Alfonz Paulin je bil dejaven tudi v prizadevanjih za ohranitev naravne dediščine. O tem njegovem prizadevanju ni bilo veliko znanega. Šele najdba njegovega rokopisa Über botanische Naturdenkmäler in Krain (O botaničnih naravnih spomenikih na Kranjskem) je osvetlila tudi to plat njegovega dela. O tem je leta 1988 pisal v Biološkem vestniku **E. Mayer**. Rokopis je nastal že leta 1906 in se je ohranil v zapuščini A. Paulina v Rokopisnem oddelku Biblioteke SAZU. Ohranil se je tudi precej poškodovan tipkopis s tipkarskimi napakami. Najden je bil med zapuščino **A. Belarja**.

V rokopisu je Paulin pisal o botaničnih naravnih spomenikih, ki zaradi znanstvenega pomena zaslužijo ohranitev v naravnem stanju. Pripravil je pregled za varstvo zanimivih rastlin na Kranjskem. Posebej je poudaril alpske vrste, ki rastejo le na enem ali omejenem številu osamljenih nahajališč, vrste na meji razširjenosti ter izstopajoče združbe, kot na primer alpske rastline v nižini, visoka barja ali posebni gozdni sestoji.

Za zavarovanje je predlagal 9 rastlinskih vrst: Blagayev volčin (*Daphne blagayana*), planiko (*Leontopodium alpinum*) košutnik ali rumeni svišč (*Gentiana lutea*), Froelichov svišč (*Gentiana froelichii*), rogato vijolico (*Viola cornuta*), Zoisovo vijolico (*Viola zoysii*), alpsko možino (*Eryngium alpinum*) in srebrno krvomočnico (*Geranium argenteum*), ter tri območja: Ljubljansko barje z omembo Poključskih barij, Kredarico in Krakovski gozd.

V začetku 20. stoletja je bilo varstvo narave na Kranjskem strokovno zelo dobro zasnovano in organizirano na društveni ravni. Na pobudo SPD je že leta 1898 Kranjski deželni zbor zavaroval dve ogroženi vrsti: planiko in Blagayev volčin. Leta 1920 pa je Odsek za varstvo prirode in prirodnih spomenikov Muzejskega društva za Slovenijo pripravil znamenito Spomenico. Če primerjamo Paulinov seznam in Spomenico, lahko ugotovimo, da je bil njegov seznam osnova tako za Spomenico kot tudi za naslednje spiske zavarovanih rastlinskih vrst.

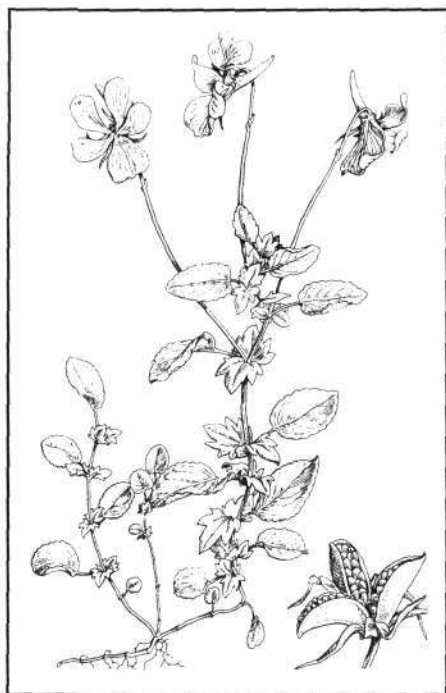
»ODKRITJE« ROGATE VIJOLICE

Paulin je bil resen in natančen znanstvenik, cenjen tudi v tujini, saj je sodeloval pri herbarijskih zbirkah Flora exsiccata Austro-Hungarica in Flora Stiriaca; botaniku **G. Hegiju** je pošiljal podatke za njegovo Ilustriirano floro Srednje Evrope (Illustrierte Flora von Mitteleuropa) in **C. Fritschu** za določevalni ključ ozioroma za Ekskurzijško floro (Exkursionsflora).

Nekaj rogate slave pa mu je prineslo odkritje rogate vijolice (*Viola cornuta*), ki je doma v Pirenejih in ima vijolične cvetove, visoka je 20 do 30 centimetrov, razrasla, s podaljšanim stebelom, jajčastimi ali suličastimi listi in nazobčanimi ali deljenimi prilisti; ostrogo ima tako dolgo kot venčne liste. Leta 1901 sta jo na

A. Paulin, H. Högl in A. Gspan, Rob pri Velikih Laščah, 26. april 1913

Rogata vijolica (*Viola cornuta*)

Begunjsčici v Karavankah našla A. Paulin in **Hugon Roblek** (1871-1920), lekarnar iz Radovljice in znani planinski delavec, ki je polagal temelje slovenskega planinstva na Gorenjskem. Paulin je o tem odkritju napisal dva znanstvena članka. Tudi Planinski vestnik je zabeležil to odkritje, latinsko ime pa je bilo napačno zapisano (1902. str. 131):

»Na Begunjsčici se nahaja vijolica (*viola cornuta* L.), katero so doslej našli samo v Pirenejih.«

Rogata vijolica je bila v Spomenici uvrščena med vrste, ki so potrebne zaščite: »Ta znamenita rastlina raste samo na Begunjsčici, kamor jo hodijo trgati Nemci iz Gradca, Dunaja in drugod. Teško jo bo ohraniti, če jo ne bo varoval zakon.«

Rogata vijolica je bila na spisku zavarovanih

Večji narodni park

Narodni park Berchtesgaden naj bi postal večji. Odkar je približno 21.000 hektarov veliko zavarovano območje bavarska državna vlada leta 1978 uredila, je to ozemlje državna meja proti vzhodu, jugu in zahodu omejlja. Zdaj pa bi lahko priključili narodnemu parku še kakšnih 18.000 hektarov visokogorja na avstrijskem državnem ozemlju, tako da bi bilo ozemlje naravno zaključeno ne glede na državne meje in bi zajemalo med drugim tudi Kamnito morje (Steinerne Meer). Pri načrtovanju ne bodo posebej obravnavali zasebne zemlje. Ozemlje, o katerem teče beseda, je last avstrijske in bavarske gozdne uprave. Lovci so že nekoliko dvignili glave, ker bi se v tem primeru bistveno spremenile njihove pravice. Po mnenju dobrih poznavalcev razmer bo trajalo vsaj še do leta 1995, da bo tako razširjen narodni park postal resničnost.

(Bergsteiger)

rastlin tako leta 1922 kot 1947, šele v zadnjem odloku iz leta 1976 je ni več.

Kasneje se je izkazalo, da je šlo za pobalinsko Roblekovo potegavščino. Rogato vijolico je namreč sam zasadil in potem »ljubeznivo« prepuštil Paulinu, da jo je našel.

Leta 1990 pa je rogato vijolico na Velikem Lemežu nad Krnskimi jezerom našel gozdarski inženir **Ivan Veber** in pojavljanje rogate vijolice v slovenskih Alpah je spet postalo aktualno. T. Wraber (1992) je o tem odkritju zapisal:

»Pojavljanje na Velikem Lemežu daje povsem naraven vtis... Če pa je nastalo z namernim sodelovanjem človeka, bi lahko do (komaj verjetne) pojasnitve govorili o dovršenem botaničnem zločinu.«

Alfonz Paulin je bil dolga leta na botaničnem Olimpu. Podobno kot večina botanikov, ki so več stoletij raziskovali rastlinstvo na ozemlju Slovenije, je zahajal tudi v gore. Privedel ga je »vednostni nagon« in osebno prepričanje, da je »rastlinstvo najzanimivejša stvar, katero v prirodi srečavamo«.

LITERATURA

- Anonym., 1896: Alpinistka v rabo prirodoslovju. Planinski vestnik. Str. 201.
- Anonym., 1902: Na Begunjsčici. Planinski vestnik. Str. 131.
- Beuk, S., 1920: Spomenica Oseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov. Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo. Prirodoslovni del, 1. 1-4:69-75.
- Dolšak, F., 1929: Paulinova Flora exsiccata Carniolica, Centuria XI-XIV. Glasnik Muz. dr. Slov. 10:42-56.
- Dolšak, F., 1936: Prof. Alfonza Paulina Flora exsiccata Carniolica, Centuria XV-XVIII. Prirodoslovne razprave 3 (3): 85-131.
- Dolšak, F., 1938: Naša floristika. Proteus 5:23.
- Hayek, A. in A. Paulin, 1907: Flora der Sanntaler Alpen. Abhandlungen der k. k. zool.-bot. Gesellschaft in Wien 6 (2).
- Mayer, E., 1988: Usoda in vsebina rokopisa A. Paulina »Über botanische Naturdenkmäler in Krain«. Biološki vestnik 36 (3):33-52.
- Paulin, A., 1897: Turistika in znanost. Planinski vestnik 3:52-55, 68-69.
- Paulin, A., 1898: Prirodopis rastlinstva za nižje razrede srednjih šol.
- Paulin, 1901: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam I. Centuria I. et II. Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse Krains 1:1-104.
- Paulin, 1902: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam II. Centuria III. et IV. Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse Krains 2:105-214.
- Paulin, A., 1904: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam III. Centuria V. et VI. Beiträge zur Kenntnis der Vegetationsverhältnisse Krains 3:215-308.
- Paulin, A., 1905: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam IV. Centuria VII. et VIII. Str. 305-340.
- Paulin, A., 1906: Über botanische Denkmäler in Krain. Kamnotisk.
- Paulin, A., 1907: Schedae ad Floram exsiccata Carniolicam V. Centuria IX. et X. Str. 341-379.
- Paulin, A., 1917: *Iris Cengialti* Ambrosi und *Centaurea alpigena* Paulin, zwei für Krain neue Pflanzen aus der Wocheiner Alpen. Carniola 8:93-109.
- Petkovšek, V., 1943: +Ferdinand Seidl in +Alfonz Paulin kot planinska prirodopisca. Planinski vestnik 43:36-38.
- Seidl, F., 1918: Rastlinstvo naših Alp.
- Seidl, F., 1932: Prirodoslovci in SPD. Planinski vestnik. Str. 186-187.
- Tomažič, G., 1943: Alfonz Paulin. Pomen dela A. Paulina. Letopis Akad. znan. in umetn. Str. 241-257.
- Tominec, I., 1955: Mutius vitez pl. Tommasini. Planinski vestnik. Str. 407-409.
- Wraber, T., 1966: Paulinova »Flora exsiccata Carniolica« XIX. in XX. centurija. Razprave. SAZU. Razr. prir. med. 9/3.
- Wraber, T., 1978: Kako se je končala publicistična dejavnost Alfonza Paulina. Proteus 41:151-152.
- Wraber, T., 1992: *Viola cornuta* v Julijskih Alpah. Flora in vegetacija Slovenije. Str. 50.